

O Scrisoare Pierduta - Farfuridi

S-a spus ca una din principalele trasaturi ale originalitatii lui Caragiale sta in faptul ca personajele sale comice sunt prototipuri de imbecili. Desigur nu e vorba de niste imbecili din nastere, de cazuri clinice, ci de niste indivizi cu o imbecilitate castigata in mediul social care le-a imprimat un anume automatism de gandire, de vorbire si actiune, un comportament ilogic si absurd din punctul de vedere al unui om inteligent.

Cel mai tipic imbecil din intreaga opera a lui Caragiale ni se pare a fi Take Farfuridi, personajul din O scrisoare pierduta. O concurenta ar putea veni din partea lui Agamita Dandanache, daca, in cazul acestuia din urma, imbecilitatea nu ar fi complicata cu ramolismul. Farfuridi este insa imbecilul pur, pentru ca scriitorul - si odata cu dansul cititorii si spectatorii - are satisfactia si bucuria de a descoperi in el legi, fenomene, aspecte si tablouri de epoca imposibil de infatisat altfel. Personajul e o mostra edificatoare. El seamana cu o jivina fantastica, insa teribil de reala, prin arta cu care dramaturgul o impune constiintei noastre: grotesca imagine, marita ca de niste aparate optice, ne ajuta sa reconstituim o epoca.

1. Observatia lui G. Calinescu este perfect indreptatita: "Prin individualismul eroilor se lamureste si trasatura de caracter care a fost numita amoralism."

Depozitat - cu cruzime - de catre autor, de orice urma de inteligenta, Farfuridi, ca om politic, isi cunoaste totusi foarte bine interesele, printr-un soi de instinct si automatism de speta, intocmai ca Agamita Dandanache, care pastreaza scrisoarea, in virtutea faptului ca asa procedeaza toti cei din familia sa.

Intr-adevar, eroii lui Caragiale sunt amorali, fiindca tradarea era pe punctul de a se pune la cale, de catre Joitica si grupul ei. Stie, din instinct de speta, ca tradarea e in firea lucrurilor. Ceea ce il nelinisteste este faptul de a fi exclus de la beneficiile ei: "la urma urmei, fie si tradare dar s-o stim si noi". Automat (irfisa spunand, tocmai din aceasta cauza, numai adevarul!), Farfuridi declara solemn si, aparent, paradoxal ca iubeste tradarea, dar uraste pe... tradatori, adica pe cei careul exclud de la profiturile ei. De aici pana la enormitatea pe care Caragiale i-o atribuie nu mai e decat un pas. Caci ipochimenul, in naivitatea si prostia-i teribila¹, asociaza la iubirea lui pentru tradare pe Stefan cel Mare, pe Mihai Bravul, pe Vlad Tepes si pe Mircea cel Batran: "...De aceea eu totdeauna am repetat cu strabunii nostri, cu Mihai Bravul si Stefan cel Mare: iubesc tradarea (cu intentie), dar urasc pe tradatori..." "Pentru ca eu am zis-o cu strabunii nostri, cu Mircea cel Batran si cu Vlad Tepes, neica Zahario: imi place tradarea, dar..." etc.

Personajul e simpatic si amuzant pentru ca momentan nu stie ce spune si e odios pentru ca stie foarte bine ce vrea, la urma urmei: chiverniseala proprie. Ca aparitie personala e numai hilar, ca reprezentant al spetei, al clasei sociale din care face parte e fioros, imbinarea acestor doua laturi a fost posibila prin recurgerea la automatism si caricatura, vizibile mai ales in vorbirea personajului. Pe Farfuridi il caracterizeaza tiCul verbal "fix". De aceea el poate spune, in virtutea inertiei, "zece trecute fix" si chiar "1827 fix". Pentru a contura mai puternic personajul sau, Caragiale insoteste

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

toate aparitiile in scena (in numar de patru, pe intregul parcurs al piesei!) ale lui Farfuridi de im fel de dublu al sau ori mai curand o anexa, in persoana lui lordache Branzovenescu. Branzovenescu este o figura lipsita de individualitate, servind numai de reflector si totodata de umbra

1. Dupa Camil Petrescu, prostia absoluta se confunda cu viclenia descurcariilor egoisti, victoriosi, pentru ei insisi, in viata de toate zilele, orbi, lipsiti total - tocmai din aceasta pricina - de clarviziune cat priveste interesele obstesti pentru ascendentul si patronul sau politic. De el il apropie mai intai numele, prin aluzia lor culinara, care sugereaza, cum remarcase Ibraileanu, "inferioritate, vulgaritate si lichelism", apoi convingerile politice comune. Devine clar de tot ca ei sunt nedespartiti si merg impreuna oricand si oriunde, in nenorocire sau in bucurie, fie ca are sau nu loc "tradarea" - pe care cu antenele lor fine au adulmecat-o deja -, fie ca sunt sau nu partasi la ea. intr-un singur loc - s-ar zice - apare o mica si trecatoare disensiune intre dansii: cand cu telegrama pe care Branzovenescu declara ca o iscaleste numai daca o dau "anonima". E o mica fisura in prietenia lor, prilej pentru autor de a arata ca prostia, idiotenia chiar si poltroneria lui Branzovenescu sunt mai mari decat ale tutorelui sau:

"FARFURIDI (cu tarie, impunator): Trebuie sa ai curaj, ca mine! Trebuie s-o iscalesti: o dam anonima! BRANZOVENESCU: Asa da, o iscalesc!"

Intotdeauna Branzovenescu serveste de multiplicator si rezonator al replicilor lui Farfuridi, care, fragmentate, repetate sau reluate intr-o forma asemanatoare, devin astfel mai vii si mai dinamice. Foarte interesanta este, sub acest aspect, scena I din actul II, cand cei trei fruntasi politici - Trahanache, Farfuridi si Branzovenescu - s-au adunat spre a-si face socoteala voturilor probabile. Ei sunt "stalpii puterii", stimabili si onorabili, vechi membri ai comitetului pentru statuia lui Traian si membri in "comitiul agricol" etc... La inceput, atmosfera are calmul de dinainte de furtuna. Cei doi, Farfuridi si Branzovenescu, abia asteapta prilejul sa aduca vorba despre "tradare", caci ei mirosisera tratativele care se duceau intre Catavencu si grupul condus de Zoe.

Prilejul se iveste in momentul in care se pune problema aducerii lui Ienache Sirepeanu "sa voteze cu noi" cum se exprima Trahanache. Farfuridi prinde vorba din zbor si pune intrebarea insinuanta: "Adica cum sa voteze cu noi?", reluata apoi ca un ecou de Branzovenescu: "Adica cum sa voteze cu noi?" Jocul continua din ce in ce mai precipitat, intre cei doi, care stiau "ceva-cumva", si Trahanache devenit dintr-o data inocent. Vorbele se amesteca; printre parlamentarele politeturi cu iz frantuzit denaturat, precum stimabile, onorabile, venerabile etc apare cate un familiar neica, cate un: Iar te faci chinez sau: Sa n-am parte de Joitica daca stiu. Cand spiritele se aprind prea tare, rasar cuvinte din fondul autohton, frizand mahalagismul. Trahanache e gata sa-i taxeze pe cei doi drept vagabonzi de pe ulita si zaverгии.

Pentru ca numitul Catavencu facea figura de ultraprogresist, Farfuridi - Branzovenescu il declara pur si simplu nihilist (devenit in vorbirea personajelor lui Caragiale nifilist; ca si fitantie, arfiva etc). Contrastul comic se accentueaza prin alaturarea unui calificativ foarte autohton: moftologul. Cu acest moftolog si nifilist, Fanica Tipatescu, prefectul, urmeaza "a-si da coatele" - dupa opinia lui

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Farfuridi. Replicile se succed vertiginos, comicul scenei, magistral, neatins de nimeni pana astazi in dramaturgia noastra, provine din gesticulatie, din mimica, din tistuituri, din senine de exclamatie, din interjectii si puncte de suspensie:

"TRAHANACHE: Ma rog, aveti putintica...

FARFURIDI: Nu stiam...

TRAHANACHE: Ma rog, aveti...

FARFURIDI: Ba eu merg si mai departe, si zic, cum ziceam lui amicul meu Branzovenescu: Ma tem de tradare...

TRAHANACHE: Cum de tradare?

BRANZOVENESCU: De-aia noi astazi cand am mirosit ceva-cumva...

FARFURIDI: Ceva-cumva...

TRAHANACHE: Ceva-cumva?

BRANZOVENESCU: Daca e ceva la mijloc...

TRAHANACHE: Ceva la mijloc?

FARFURIDI: Da, asa, daca e tradare, adica daca o cer interesele partidului, fie!

BRANZOVENESCU: Dar cel putin s-o stim si noi! (Trahanache vrea sa intrerupa, fara sa izbuteasca.)

FARFURIDI: Pentru ca eu am zis-o" etc.

Vine, in fine, momentul sa se precizeze numele tradatorului. Jocul continua.

Farfuridi si Branzovenescu sunt mereu evazivi. N-ar vrea sa-si supere interlocutorul pentru ca il stiu "tare". De alta parte, vor, in sfarsit, sa puna punctul pe i:

"FARFURIDI: stii ce, venerabile neica Zahario, ia sa dam noi mai bine cartile pe fata.

TRAHANACHE: Da-le, neica, sa vedem.

FARFURIDI: Ti-am spus ca mi-e frica de tradare... Ei?

BRANZOVENESCU: Ei?

TRAHANACHE: Ei?

FARFURIDI: Ei? Mi-e frica din partea amicului...

TRAHANACHE: Care amic?

BRANZOVENESCU: Care amic, care amic? stii d-ta...

TRAHANACHE: Sa n-am parte de Joitica daca stiu.

FARFURIDI: Iar te faci chinez...

TRAHANACHE: Zau, nu...

FARFURIDI: Din partea amicului... Fanica...

TRAHANACHE (surprins): Ce?

BRANZOVENESCU: Din partea prefectului...

TRAHANACHE (incrunat): Cum?

FARFURIDI (scurt): Noua ni-e frica... de! ca-si da coatele cu Catavencu...

TRAHANACHE (urmeaza jocul crescendo): Cu Catavencu?

FARFURIDI: Cu moftologul...

BRANZOVENESCU: Cu nifilistul..."

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Aparitia cea mai lunga a lui Farfuridi in O scrisoare pierduta o aflam in scena I din actul III, scena discursului. Cortina se ridica asupra unei intreruperi... Rau prizat de public - dominat de grupul galagios al lui Catavencu -, oratorul, intrerupt mereu, se adreseaza avocateste cu acel vesnic: "Dati-mi voie..." (insotit de stergerea fruntii asudate cu batista), cand catre auditoriu, cand catre presedinte. Branzovenescu se afla prin preajma, gata sa-i sara in ajutor, turnandu-i apa in pahar la pauze, agitand cu aplauze grupul simpatizantilor etc.

Fata de liberschimbistul si ultraprogresistul Catavencu, Farfuridi trece de "ruginit", inechit, obsedat de ideea fixa a istoriei, pregatit sa faca expuneri lungi, obositoare, prin incursiunile lor in adancul trecutului. Abia terminase de vorbit "din punctul de vedere de drept" si acum era gata s-o inceapa iar de la: "anul una-mie-opt-sute-doua-zeci-si-unu:... fix". Publicul - exceptandu-i pe partizani - in frunte cu Catavencu protesteaza vehement. Nu i se da satisfactie sa vorbeasca pe larg macar de la "64", invitat fiind sa treaca la cestiune. Discursul lui Farfuridi este un monument de prostie si incoerenta, o nemaipomenita batere de apa in piua, o aruncare de vorbe sonore in gol, fara logica, in pur automatism, cu toate ca ideologia oratorului - chiverniseala proprie - e clara de tot, pentru oricine, si in definitiv subinteleasa de auditoriul de pe scena, care stie prea bine ca discursurile sunt numai o ceremonie acolo. Cand nu debiteaza scolasticisme si tautologii mizerabile ca acestea:

"Cand zicem dar 64, zicem plebicist, cand zicem plebicist, zicem 64: ... stim... oricine dintre noi stie ce este 64, sa vedem ce este plebicistul..."

Farfuridi formuleaza paralogisme ingrozitoare, precum urmatorul:

"Din doua una, dati-mi voie: ori sa se revizuiasca, primesc! dar sa nu se schimbe nimica; ori sa nu se revizuiasca, primesc! dar atunci sa se schimbe pe ici pe colo, si anume in punctele... esentiale. ... Din aceasta dilema nu puteti iesi... Am zis!"

Cum e oratorul, asa este si publicul. Geniul lui Caragiale atinge aici (ca si in alte situatii similare din opera dramaturgului si prozatorului) culmea spectacolului comic. In timp ce - in comediile sale - Alecsandri cauta a demasca impostura si prostia, pe loc, prin replica venita la timp din partea unui personaj pozitiv sau macar prin atitudinea stravezie a autorului, Caragiale lasa lucrarile cum se afla. Nimeni din adunare nu da semne de protest fata de modul cum a fost formulata dilema in chestiune sau definitia lui "64". Toata lumea, inclusiv presedintele, zice "plebicist," cuvantul amenintand, din vina lui Caragiale, sa se transmita in aceasta forma posteritatii ca si "remuneratie" al lui Pristanda. Nimeni nu protesteaza, pentru ca toti cei din adunare sunt, in grade diferite, niste Farfurizi si Catavenci, in masa, interesati de competitia politica si nicidecum de logica, de concordanta dintre cuvinte si fapte, atata vreme cat nu e vorba de capatuiala lor personala. Asa incat Farfuridi poate debita, in continuare, enormitati.

El vorbeste de o cestiune politica de la care atarna nu numai prezentul si viitorul, dar chiar si trecutul tarii. Tot asa, automat, insira in nestire - numai pentru sonoritate - anii istorici: "... precum, dati-mi voie - (se sterge) precum la '21, dati-mi voie (se sterge), la '48, la '34, la '54, la '64, asemenea si la '84 si '94, si etetera, intrucat ne priveste", uitand ca el si ai lui se aflau numai in anul de gratie 1883". Frazele demagogicului discurs (cel mai demagogic discurs din intreaga noastra literatura) se misca acum in absurd total, urca gafaitor, coboara precipitat, penibil,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

anacoluturile agramate, discontinuitatile de tot felul, odata cu gesturile oratorului, tinzand spre un punct culminant al peroratiei caricaturale:

"Atunci, iata ce zic eu si impreuna cu mine (incepe sa se inece) trebuie sa zica asemenea toti aceia care nu vor sa caza la extremitate (se ineaca mereu), adica vreau sa zic da, ca sa fie moderati... adica nu exageratiuni!... Intr-o chestiune politica... si care, de la care atarna viitorul, prezentul si trecutul tarii... sa fie ori prea-prea, ori foarte-foarte... (se incurca, asuda si inghite) incat vine aici ocazia sa intrebam pentru ce?... Da... pentru ce? Daca Europa... sa fie cu ochii atintiti asupra noastra, daca ma pot pronunta astfel, care lovesc societatea, adica fiindca din cauza zguduirilor... si... idei subversive... (asuda si se rataceste din ce in ce) si ma-ntelegi, mai in sfarsit, pentru care in orice ocaziune solemne a dat probe de tact... vreau sa zic intr-o privinta, poporul, natiunea, Romania... (cu tarie), tara in sfarsit... cu bun-simt, pentru ca sa vie si sa recunoasca, de la care putem zice depanda... (se incurca si asuda mai tare), precum, dati-mi voie... pentru ca sa dam exemplu chiar surorilor noastre de ginte latina-insa!"

Chestiuni politice, zguduii care lovesc societatea, "Europa cu ochii atintiti asupra noastra", exemplul ce trebuie sa-l dam "surorilor noastre de ginte latina", poporul, natiunea, tara, Romania etc. - iata vorbe mari si goale debitate mai mult pentru aspectul lor sonor¹.

Comicul rezulta si din strabaterea printre aceste vorbe pretentioase a cate unui cuvânt familiar, ivit cand oratorul se afla la ananghie, precum: ori prea-prea, ori foarte-foarte, ma intelegi; sau prin cateva fonetisme de epoca: sa caza, societate, depanda, etetera².

Coborat de pe tribuna si pus sa se certe cu Catavencu (in scena din pauza dintre cele doua discursuri), Farfuridi, intepat de

note

1. Nu mai incapa nici o indoiala ca sarja caricaturala din discursurile demagogice ale lui Farfuridi si Catavencu are puncte de plecare cat se poate de reale. Titu Maiorescu nota, in pamfletul Oratori, retori si limbuti, o serie intreaga de mostre din vorbaria parlamentara a epocii. Va fi trait poate satisfactia de a le fi vazut ridiculizate de Caragiale in comedii. Iata una extrasa din ziarul Romanul: "Romani! In mai putin de 2 luni ati trait mai mult de 2 secolii. Voi, nascuti de ieri, ati devenit invatatorii lumii civilizate. Europa, uimita de intelepciunea patriotismului vostru, a suspens cursul lucrarilor sale si asteapta tot de la voi. Nu simtiti, fratilor, ca dumnezeirea furnica in toata fiinta voastra?" (Apud Titu Maiorescu, Critice. II, Bucuresti, E.P.L., 1967, p. 410-411.)

2. Marin Preda va studia procedeul.

adversarul sau, devine pur si simplu un mahalagiu fara pic de parlamentarism. De asta data vorbirea lui este perfect coerenta, comunicand idei foarte clare in niste termeni deosebit de pitoresti:

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

"FARFURIDI (izbucnind): Ia scuteste-ma cu mofturile, d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte Racnetul Carpatilor; pe de alta parte chiverniseala confratilor, pe de o parte opozitie la toarta, pe de alta parte tescherea la buzunar!... Urla targul, domnule...

BRANZOVENESCU (tragandu-l de maneca): Tache! Tache!

CATAVENCU: Da-mi voie!

FARFURIDI (furiOS): Ce voie! Ce voie! Vii cu moftologii, cu iconomii, cu sotietati, cu scamatorii, ca sa tragi lumea pe sfoara... cu dascalimea d-tale (miscare in grupul Catavencu), cu moftangiii d-tale..."

Se pare ca insusi Caragiale a tinut mult la acest personaj, pe care-l va fi descoperit cu satisfactie in figurile de avocati si avocatei ai timpului sau, ferventi aparatori ai partidului sau grupului politic din care faceau parte, gata sa-l tradeze daca interesele lor personale le dictau acest lucru, gata sa improvizeze discursuri demagogice, in care amestecau fara rusine poporul, tara si pe "strabunii nostri", luati ca martori la matrapazlacurile lor. Ca a tinut mult la Farfuridi, sta marturia lui D. Suchianul,¹ care ne informeaza cum Caragiale a voit - cand piesa nu era gata - sa-l designeze candidat in alegeri, ezitand totusi intre el si Catavencu. In cele din urma insa, a hotarat sa creeze un al treilea personaj pe care sa-l propuna candidat, si l-a ales pe Agamita Dandanache, sinteza superioara a celor doi, acesta fiind, cum s-a mai spus, mai imbecil decat Farfuridi si mai canalie decat Catavencu.